

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การศึกษาร่องรอยทางน้ำเก่าของแม่น้ำปิงในบริเวณที่ราบ
เชียงใหม่-ลำพูน

ชื่อผู้เขียน

นางศุทธิณี ทองสะอาด

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์ ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี กรรมการ
อาจารย์ ดร.พงษ์อินทร์ รักอริยะธรรม กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาร่องรอยทางน้ำเก่าของแม่น้ำปิงในบริเวณที่ราบเชียงใหม่-ลำพูนเมื่อจุดประสงค์
เพื่อค้นหาร่องรอยทางน้ำของแม่น้ำปิงในอดีตและที่ปรากฏในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของชื่อสถานที่กับ
ร่องรอยทางน้ำเก่า และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการตั้งถิ่นฐาน

วิธีการศึกษาในเรื่องนี้ใช้การวิเคราะห์ในแนวภูมิศาสตร์เชิงประวัติ โดยอาศัยข้อมูล
จากการแปลรูปถ่ายทางอากาศ ชื่อสถานที่จากแผนที่ภูมิประเทศ ข้อมูลจากเอกสารทางประวัติ-
ศาสตร์ การสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการ
เปลี่ยนแปลงทางน้ำ

ข้อมูลเอกสารทางประวัติศาสตร์ รูปถ่ายทางอากาศ และการสำรวจภาคสนาม
สามารถกำหนดช่วงเวลาของปรากฏการณ์ได้ดังนี้ ช่วงระยะเวลาประมาณ 400 ปี แม่น้ำเปลี่ยน
สภาพจากลักษณะที่เป็นร่องน้ำใหญ่ที่เคยใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำมาเป็นร่องรอยทางน้ำเก่า
ต้นเขิน ไม่มีน้ำ หรือมีเพียงร่องน้ำขนาดเล็กไหลผ่าน ช่วงระยะเวลาประมาณ 100 ปี เกิดการ
เปลี่ยนแปลงของทะเลสาบรูปแอกมาเป็นร่องรอยของทะเลสาบรูปแอก และช่วงระยะเวลาประมาณ
30 ปี ร่องรอยทางน้ำเก่าเกิดการทับถมจนร่องรอยลบลับหายไป การเปลี่ยนแปลงร่องน้ำของ
แม่น้ำปิงซึ่งมีสาเหตุมาจากกระบวนการกัดเซาะและทับถม ตลอดจนกิจกรรมของมนุษย์ ทำให้มี
ทางน้ำประเภทต่าง ๆ ปรากฏในบริเวณที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน 4 ลักษณะ ได้แก่ ทางน้ำเก่าที่เป็น

ทะเลสาบรูปแอก ร่องรอยของทะเลสาบรูปแอก ร่องรอยทางน้ำเก่า และทางน้ำประสานสาย

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางน้ำของแม่น้ำปิงที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานของประชากรซึ่ง
อยู่ในลักษณะของหมู่บ้านที่ตั้งเรียงรายอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำมีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีคือ สามารถ
ปรับปรุงหรือพัฒนาร่องรอยทางน้ำเก่าให้เป็นแหล่งเก็บกักน้ำ และแหล่งระบายน้ำของหมู่บ้าน
ส่วนร่องรอยทางน้ำเก่าที่มีการตกตะกอนทับถมจนต้นเขินสามารถใช้พื้นที่ทำการเพาะปลูก สร้าง
บ้านเรือน หรือเป็นแหล่งทรายสำหรับการก่อสร้าง ผลเสียคือการสูญเสียที่ดินซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย
และสร้างบ้านเรือนและพื้นที่เพาะปลูก โดยการกัดเซาะของแม่น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านที่
ตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำปิงช่วงตอนเหนือของเมืองเชียงใหม่ขึ้นไปได้รับผลกระทบมากที่สุด มีทั้งการสูญ
เสียที่ดินและการเปลี่ยนแปลงเส้นทางคมนาคมในหมู่บ้าน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title   The Study of Mae Ping River's Old Channel
Traces in Chiang Mai-Lamphun Basin.

Author   Mrs.Suttinee Tongsa-ard

M.S.   Geography

Examining Committee

                                     Assist.Prof. Dr.Nuansiri Wongthangswad   Chairman

                                     Assist.Prof. Prayad Pandee   Member

                                     Lecturer Dr.Pong-in Rakariyatham   Member

Abstract

This dissertation is a study of the traces of old Mae Ping River channels in the Chiang Mai - Lamphun Basin. The objectives of the study were to 1) identify present and past Mae Ping River channels 2) clarify the relationship between place names and old channel traces, and 3) describe the impact of changes in channel flow on human settlement.

The methodology used followed an historical geography approach. Data was compiled from aerial photographs, topographical maps, historical documents, and supplemented by field surveys and interviews.

The data from historical documents, aerial photographs and field surveys made it possible to date the occurrence of formative events.

Three important periods were identified. First the period around 400 years ago when the main river channel which had been used to transport goods and people was transformed into a river scar, a

small shallow channel. Second, the period around 100 years ago when oxbow lakes gradually changed into oxbow scars. Last, the period over the past 30 years during which old channel traces have been filled in and have gradually disappeared. These changes to the Mae Ping River have been caused by erosional and depositional processes and human activities resulting in 4 channel patterns in the Chiang Mai-Lamphun basin : oxbow lakes, oxbow scars, meander traces and a braided stream pattern.

Changes in channel characteristics has had an impact on human activities which are both advantageous and disadvantageous. Old channel traces can be developed into reservoirs and drainage ponds. Sedimentation channels are utilized for agricultural purposes, housing, and as a source of sand for construction. Changes in channel flows have also had a detrimental impact on community life, agricultural land is inundated and, especially in the northern part of Chiang Mai city, a lot of land otherwise suitable for housing has been lost and the road net-work in village has been changed.

ลิขสิทธิ์ © by Chiang Mai University

All rights reserved